CZĘŚĆ V. № 37. ROK. 3 (1832.)

TYGODNIK PETERSBURSKI.

Wychodzi we Wtorki i Piątki. Prenumerata przyjmuje się w Redakcyi zapisując: do Redakcyi Tygodnika w Petersburgu, w Gazetnej Expedycyi Petersburskiego Pocztamtu, i we wszystkich Pocztowych w kraju urzędach.

Cena *Roczna* na prowincyją s pocztą, a w Stolicy z noszeniem do mieszkań 50 rub. as. *Półroczna* 25 r. as. Bez poczty, dla odbierających w xięgarni Smirdina, *Roczna* 45 r. as. *Półroczna* 23 rub. as.

Wtorek, 17 Maja.

Wiadomości krajowe.

Petersburg 16 Maja.

8 b. m. odbył się na tutejszém polu marsowem, w obecności NN. Państwa obojga i całej rodziny Cesarskiej, wielki przegląd wszystkich znajdujących się w stolicy wojsk gwardyi i szkół wojskowych, które razem składały 36 batalijonów i 51 szwadronow, przy 124 działach.

— S powodu zgonu JJ. KK. MM. Królowej wdowy Sardyńskiej Maryi Teresy, i W. Xżny Toskańskiej Maryi Anny Karoliny, dwór Cesarski przywdział od d. 13 b. m. żałobę: po pierwszej na d. 24, po ostatniej zaś, na dwa tygodnie.

Ukazy Cesarskie.

Do Rady Państwa, 22 Kwiet. b. r. Rzeczywisty Rad. Tajny *Engel*, s powodu innych zatrudnień, otrzymuje uwolnienie od prezydencyi Komissyi prośb, na ten urząd mianowany zostaje Członek Rady Państwa Rzecz. Radca Tajny *Kusznikow*.

Do Rządzącego Senatu, 29 tegoż m. Za gorliwe wysłużenie prawnych zakresów podniesieni zostają do stopni: Radcy Stanu, Dyrektor Szkół obwodu Białostockiego Radca Koll. *Powstański;* Radcy Kollegialnego, Członek Wileńskiej Komissyi Edukacyjnej Radca Dworu *Rudomina;* zostający według ustaw w 7 klassie, Professorowie zwyczajni Uniwersytetu Wileńskiego: Jan *Bärckmann* i Konstantyn *Porcyanko;* Assesora Kollegial. Starszy Nauczyciel Gimnazyum Wileńskiego, zostający według ustaw w 9 kl. Eliasz *Władisławlew*.—2 *b. m.* Gubernator Cywilny Kijowski R. R. St. *Katerynicz* uwolniony zostaje od tego urzędu i przyłączony do Heroldyi; na miejsce jego mianowany Gubernator Wileński Rz. R. St. *Obreskow;* sprawowanie zaś urzędu Cywilnego Gubernatora Wileńskiego polecone zostaje tamecznemu Wice-Gubernatorowi, Radcy Kol. *Doppelmayerowi*.

Do Kapituły orderów; mianowani kawalerami: Ś. Włodzimierza 3 klassy, 21 *Kwietnia*, za gorliwą służbę, Biskup Litewskiej Greko-Unickiej Dyecezyi *Jaworowski;*— tegoż orderu 4 kl. w dowód szczególnej łaski N. Pana, 1 *Maja*, Radca Banku Polskiego *Scholtz;*—S. Anny: 2 *klassy* Urzędnicy Królestwa Pruskiego: Oberpocztdyrektor w Gdańsku *Wernig* i 3 *klassy*, główny Naczelnik spławów *Engel*, Kapitan Kalau von-der-*Hofe* i Porucznicy *Nippe* i *Szymanowicz*.

Do Rady Opiekuńczej Petersburskiego Domu wychowania podrzutków: 25 Kwiet. b. r. S powodu uwolnienia Prezydującego w téj Radzie R. T. Radcy *Tutolmina* do czasu poprawy zdrowia, urząd ten, pod jego niebytność, ma sprawować honorowy Opiekun Rz. R. Tajny *Kusznikow*.

Ukazy Rządzącego Senatu. 1) 7 *b. m.* (z og. zgrom. 3*ch* pierwszych Depart.) Z rozwiązaniem pytania: czy wsi, do których są zapisani słudzy klasztorów i biskupów, mają być wolne od wypełnienia za nich powinności?—2) *tegoż dnia* (s 1 Depart.) O pomocnikach aptekarskich (гезель) którzyby żądali jechać do szpitalów Małkińskiego i Tigilskiego, w Kamczatce. Do tych posad, których jest dwie, po jednéj przy każdym ze wspomnionych szpitalów, przywiązane są następne korzyści: a) pensyi rocznéj 800 i na mieszkanie 400 r. b) pieniądze pocztowe (прогонные) tak na zajechanie do miejsca, jako i na powrot, po wysłużeniu lat pięciu; c) roczna pensya z góry, w darze; a przy uwolnieniu, po pięciu leciech, połowa. d) po 10*ciu* leciech służby połowa pensyi rocznéj zamienia się na dożywotnią, i e) udziela się im ranga 14 klassy, z warunkiem wysłużenia w Syberyi zakresu, ustanowionego dla urzędnikow cywilnych—3) 9 *b. m.* (z Granicz. Dep.) O niebraniu planowych i stęplowych opłat przy wydawaniu planów i obwodnic (межевыхъ книгъ) na ziemie zajęte w okręgi osad wojskowych. — 4) 10 *b. m.* (s 1 Dep.) O wykreśleniu ze spisów i nieprzyjmowaniu do służby podporucznika komendy Inwalidów *Alexiejewa* za różne nieprzyzwoite postępki. — 5) *tegoż dnia.* (s tegoż Dep.) O wykreśleniu ze spisów i nieprzyjmowaniu do żadnej służby Sztabs-kapitana 2*go* półku uczebnego karabinijerów *Michajłowa*, przekonanego o branie podarków od muzykantów, któremi dowodził i t. p.—6) *tegoż dnia* (s tegoż Dep.) Zaleca się powszechnie iżby moneta fałszywa, wszelkiego stępla, odsyłana była do Departamentu Górnictwa i Solnego zarządu, a wyrabiający ją i puszczający w obieg, oddawani byli pod sąd kryminalny. — 7)

12 *b. m.* (s tegoż Dep.) O pensyach urzędników wydziału marynarki. *(G. S.)*

— Przez Ukaz Cesarski dany do Rządzącego Senatu z d. 1 b. m. zatwierdzone zostało *nowe urządzenie Ministerstwa wojny*. Główniejsze zasady téj ustawy są: 1) Wyższy zarząd siły zbrojnej lądowej Cesarstwa, rozdzielony ustawą, w Grudniu 1815 r. wydaną, na Główny Sztab J. C. M. i Ministerstwo Wojny, połączony zostaje w jednę całość pod nazwaniem Ministerstwa wojny. 2) Urząd Naczelnika Głównego Sztabu J. C. M. w czasie pokoju zostaje zniesiony, przy osobie zaś N. Cesarza bezpośrednio znajduje się główny sztab który stanowią następne osoby: a) Minister wojny; b) Jenerał-Wielki-Mistrz Artyleryi, c) Jenerał-Inspektor Inżenieryi; d) Jenerał-Kwatermistrz; e) Deżurny Jenerał; f) Dowodzący (командующій) Główną J. C. M. kwaterą; g) Naczelnik Wojenno-podróżnej kancelaryi J. C. M. h) Jenerałowie-adjutanci i Flügeladjutanci J. C. M. i) Jenerałowie orszaku (свиты) J. C. M. k) Główny Inspektor części lekarskiéj w armii; l) Komendant (комендантъ) Głównej kwatery; m) Inspektor szpitalów; n) Jenerał-obożny (вагенмейстеръ); o) Kapitan konduktorów (надъ рожатыми) i p) Ober kapelan. 3) Ministerstwo wojny składa się ze wszystkich Departamentów i osobnych wydziałów byłego Głównego Sztabu J. C. M. i Ministerstwa wojny, nadto, ze wszystkich wydziałów Głównego Sztabu J. C. M. osad wojskowych i Gospodarczego tychże osad Komitetu. Przy niém też ustanawia się Rada wojenna. Częścią właściwie wojskową (строевою) i administracyjną, sam Minister zarządza bezpośrednio; częścią zaś gospodarczą, łącznie z Radą wojenną. W części sądowej, pod wyższym względem uważanej, utworzono nowe ustanowienie pod nazwaniem Audytoriatu Jeneralnego. 5) Tym sposobem pod bezpośrednim Ministra wojny zarządem zostają: a) Sztab jeneralny, ze wszystkiemi doń należącemi ustanowieniami; b) Departamenty: Inspektorski i Lekarski; c) Departament tymczasowy w rzeczy osad wojskowych; d) Komitet wojskowo-naukowy e) Interesa zakładów wojskowo-naukowych; f) Zarząd stad wojskowych. 6) Pod łącznym zarządem Ministra wojny i Rady wojennej, zostają Departamenty: Artyleryi, Inżenieryi, Prowiantski i Kommisoryatski, ze wszystkiemi od nich zależnemi ustanowieniami; nadto, Radzie ma być powierzony zarząd wydziału gospodarczego osad wojskowych, po zupełném jego urządzeniu. 7) Rada składa się, pod prezydencyą Ministra wojny, s Członków mianowanych przez Cesarza Jmci. Naczelnik wojenno-podróżnéj kancelaryi N. Pana jest niezmiennym jéj członkiem. 8) Interesa całego zarządu wojny, tak z wydziałów w bezpośredniéj wiedzy Ministra zostających, jak i zależących od Rady, zbiegają się i odbywają w jednéj kancelaryi, która nosi nazwanie kancelaryi Ministerstwa wojny. 9) Wojenno-podróżna kancelarya J. C. Mości, w razie wyjazdu N. Pana ze stolicy, składa się z jednego starszego i czterech młodszych urzędników, którzy w innym czasie pracować mają w kancelaryi Ministerstwa wojny: pierwszy w urzędzie Pomocnika Dyrektora, a ostatni, jako Pomocnicy Naczelników 1*go*, 2*go*, 3*go* i 6*go* Oddziałów tejże kancelaryi. *(P. P.)*

Prawidła przesiedlania jednodworców zachodnich gubernij, do innych, na własne ich żądanie.

(Dokończenie.)

§ 10. Zwierzchności gubernij, przez które przesiedlający się przechodzić mają, dla dojścia do ziem wyznaczonych im na osadę, po odebraném od izb skarbowych zawiadomieniu, obowiązane są po traktach przez ziemskie i miejskie policyje nieodstępnie czuwać: a) ażeby przesiedlający się ciągnęli w należytym porządku, i ażeby dawane im były bezpłatnie dzienne i nocne kwatery, zachęcając oraz mieszkańców po drodze do bespłatnego ich żywienia; b) ażeby w czasie podróży bydło ich i konie puszczane były na paszę na spólne pastwiska, bez wymagania żadnej za to opłaty; c) ażeby w ogólności dawano przesiedlającym się wszelką prawną pomoc, okazywano życzliwość i opiekę; d) ażeby tknięci chorobą na drodze, niemogący jej przedłużać, dostawiani byli niezwłocznie i bez żadnej opłaty, na obywatelskich podwodach, do najbliższego na trakcie miasta, z niemi zaś ktokolwiek z żądających tego krewnych, dla większej o ich zdrowiu pilności; e) ażeby policmejstrowie i horodniczowie, po przywiezieniu chorych do miast, czynili natychmiast należyte rosporządzenia, iżby ludzie ci byli opatrywani, utrzymywani i leczeni w szpitalu miejskim, lub gdzie będzie dogodniej, za opłatą ze skarbu na każdego człowieka po 50 kopiejek na dobę.

§ 11. Izby skarbowe pod których wiedzę przesiedlający się przechodzą, obowiązane będą: a) dzielić wyznaczane dla przesiedlających się ziemie, przez jeometrów izby skarbowej, tak, ażeby jedne wsie nie zabierały sobie lepszych gruntów, czyniąc przez to inne niezdatnemi do osiedlenia, czego przestrzegać mają przez urzędników leśnych i przez policyje ziemskie; b) na każdym oddziale ziemi niedopuszczać osiadania większej liczby przesiedlających się od tej, jaka opatrzoną być może 50*ciu* dziesięcinami gruntu na każdą rodzinę, wyjąwszy jeśliby sama gromada żądała osiedlenia większej dusz liczby; c) po ostatecznym wyborze gruntów na miejscu, nie dozwalać już samowolnego przechodzenia na inne, dla czego właśnie przesyłają się miejscowym ziemskim sądóm spisy wszystkich łącznie na jednę ziemię przesiedlonych; d) dawać przesiedlonym wszelką ile możności pomoc, i bronić ich przeciw wszelkim uciskom; e) predsiębrać wszelkie zależne od nich środki dla ochraniania zdrowia przesiedlonych, opatrywać ich wiadomościami potrzebnemi do ulepszenia domowego bytu, doskonalenia rolnictwa, urządzenia młynów i innych pożytecznych zakładów, wprowadzenia, jeśli zechcą, wspólnych zasiewów na zapaśne magazyny, i wskazywać im najdogodniejsze miejscowe środki otrzymywania pieniędzy przez godziwe rodzaje przemysłu; f) O wszystkich takowych przy zagospodarowaniu przesiedlających się czynionych rosporządzeniach, izba skarbowa donosi poszczególnie ministrowi skarbu, który opatruje ją w tem przedmiocie stosownemi do okoliczności instrukcijami.

§ 12. Policyje ziemskie powiatów, które na osadzenie przesiedlających się wyznaczono, mają: a) niezwłocznie po przybyciu przesiedlających się sprawdzić istotną ich liczbę, ze znajdującemi się przy nich biletami lub spisami i wiadomościami otrzymanemi od izby skarbowej; w przypadku zaś gdyby kogo według nich nie stawało, zebrać należyte w tym względzie wiadomości; b) donosić o tem nie poźniej jak pierwszą po sprawdzeniu pocztą, izbie skarbowej, dla należnych z jej strony rospoгządzeń, i żądać od miejscowego leśnego urzędu, według możności, potrzebnego dla przesiedlających się drzewa, od kassy zaś powiatowej, wyznaczonych im na zagospodarowanie się pieniędzy, na których wydanie, izba skarbowa powinna przesłać urzędom leśnym i kassom powiatowym pozwole-

nie, skoro tylko o wyjściu przesiedlających się otrzyma wiadomość od tej izby skarbowej, pod której wiedzą pierwej się znajdowali; c) po należytem rozkwaterowaniu przesiedlających się po sąsiednych wsiach, do czasu wybudowania własnych ich mieszkań, i po wytknięciu wyznaczonych im gruntów, podawać im wszelkie miejscowe środki, ażeby niezwłocznie zająć się mogli uprawą roli i budowaniem dla siebie domów; d) dla opatrzenia ich w sposobie pożyczki konieczną na wyżywienie i zasiewy ilością zboża, porozumieć się z izbą skarbową, która według wielkości zapasów znajdujących się po zbożowych składach wsi sąsiednych, zezwala na wydanie nieodbicie przesiedlonym potrzebnego na wyżywienie i zasiewy zboża, stosując się do przepisów ukazu z d. 14 Kwietnia 1822 i dodatkowych do niego ustaw; e) mając dozor nad przesiedlonemi za pośrednictwem ich zwierzchności, niedozwalać samowolnego przechodzenia z miejsca na miejsce, i dawać wszelkie potrzebne dla ich dobra rady, donosząc izbie skarbowej, na początku każdego miesiąca, o wszystkiem co się do przesiedlonych ściąga.

§ 13. Ścisłego pełnienia, ze strony ziemskich i miejskich policyj, wszystkich powyższych przepisów, szczególniej przestrzegać i doglądać mają cywilni gubernatorowie i wice-gubernatorowie.

(Powyższe prawidła stosują się jedynie do dobrowolnego przesiedlania się jednodworców, jak wyżej powiedziano, zdatnych i nawykłych do rolnictwa i nienagannego prowadzenia się. Zatwierdzając tę ustawę, 25 Marca b. r. i rościągając ją na wszystkie gubernije od Polski przyłączone, Cesarz Jmć, zgodnie z uchwałą Komitetu PP. Ministrów, raczył oddzielnie roskazać co następuje: «Ludzi s klassy byłej szlachty (*) którzy, niemając żad«nej osiadłości, stałego przemysłu ani zatrudnienia, prze«chodzą z miejsca na miejsce, lub przemieszkują gdzie«kolwiek w nieczynności, przeprowadzać na osadę do ko«zaków na linii kaukaskiej, zachowując istnące prawa, «we względzie zapisania takowych włocęgów do kozaków, «i przeto, odsyłać ich na miejsca nowych osad, takim spo«sobem, jak się przesyłają włocęgi, polecając osadzenie «ich samymże wojskom kozackim; albowiem osiedlanie ich «nie powinno mieć żadnego związku z wyżwyłożoną ko«lonizacyą jednodworców.) *(G. S.)*

— Stosownie do Ukazu J. C. M. z d. 14 Grud. 1830 nałożony zostaje areszt na wszelki majątek obywatela gub. Mohilewskiej pow. Sieńskiego, Arthura syna Józefa *Miłosza*, za znajdowanie się jego, w czasie powstania, w szeregach wojska Polskiego. *(Spis. aresz.)*

— Do Petersburga przybyli: 9 b. m. s Kijowa, adwokat *Szczuka;* z Zytomierza, adwokat sądu pow. Ostrogskiego *Bocheński;* z Lucyna, tameczny obyw. *Bujnicki;*— 11*go*, z Bracławia, szlachcic *Karpiński;* z Machnowki, służący w 3 Dep. Rz. Senatu Radca Hon. *Kochanowski.* Wyjechali: 9 t. m. do Warszawy, Jlny dyrektor loteryi w Król. Polskiem *Werner;*—11*go*, do różnych gubernij, dowodzca oddzielnego korpusu straży wewn. Jen.-piechoty *Kapcewicz;*—13*go*, do Lubeki na statku parowym Mikołaj I: Hrabina *Czernyszew*, xżę T. *Golicyn*, Hrabiowie *Blom*, *Potocki*, *Zotow*, *de Pertuis*, *Winzingerode* i baron *Stieglitz.*

(*) Do której ściąga się ukaz ogłoszony w Tygodniku Cz. IV. str. 609.

Wiadomości zagraniczne.

Londyn 11 *Maja.* Gazeta Dworska ogłasza o wyniesieniu na godność parowską pułkownika Roberta Wilson, s tytułem hrabi Berners, Dra Grey w charakterze Biskupa Hereford, i hr. Dundonald (lorda Cochrane) w charakterze kontr-admirała błękitnej bandery.

— 10 b. m. lord Ebrington wniosł w izbie niższej ażeby podano Królowi adress, z wyrażeniem żywego smutku jakim dotknięta została izba s powodu oddalenia się dotychczazowych ministrów, i s prośbą, iżby mianować raczył nowych, reformie w jej główniejszych punktach przychylnych. Adres takowy przyjęto o 2*ej* po połnocy większością 288 głosów przeciw 208, i Królowi złożyć go mają byli ministrowie.

— Hr. Funchal przybył do Londynu w charakterze ministra Dony Maryi.

— Piszą z Angra (na Tercerze), iż 16 Kwietnia przybyło tam s Francyi 2 okręty z oddziałem 800 ludzi, złożonym s francuzów i polaków, którzy 18 t. m. wysłani zostali na wyspę St. Michel, będącą dziś głównym punktem zgromadzania się wyprawy.— Don Pedro postanowił wylądować pod Lizboną ze wszystkiemi siłami swojemi wynoszącemi do 15,000 ludzi, i na odjazd wyznaczony został dzień 20 Maja.

— Podług najnowszych wiadomości z Mexyku, rozeszła się tam była pogłoska, iż Jen. Santa Anna, usiłując umknąć przebrany, został poznanym i uwięzionym przez wojska rządowe.

— 22 z. Lutego, obchodzono w Washington stóletnią rocznicę urodzin Washingtona. Chciano uświęcić ten dzień przeniesieniem jego zwłok do kapitolu miasta, lecz P. Jan Washington, dzisiejszy właściciel Mount-Vernon gdzie się pomienione zwłoki znajdują, nie zezwolił na to.

— Podług wiadomości z Lizbony z d. 22 Kwietnia, uzbrajano tam eskadrę, złożoną z okrętu linijowego *Don Juan IV*, i dwóch korwett i brygów, która miała odpłynąć 26 t. m. dla atakowania admirała Sartorius i zdjęcia blokady Madery.—Dzienniki Angielskie czynią przy tej okolicznośoi uwagę, iż *Juan IV* w tak nadwątlonym jest stanie, iż nie zdołałby wytrzymać wstrząśnienia od wystrzałów własnej artylleryi.

Paryż 10 *Maja.* Monitor ogłasza kilka postanowień Królewskich, s których jednem pensija Marszałków Francyi zmniejszoną została ze 40 do 30,000 fr.—Inne postanowienia zmniejszają podobnież pensije oficerów niepełniących czynnej służby, tudzież rozmaitych urzędników cywilnych, i znoszą urzędy jeneralnych sekretarzy prefektur, wyjąwszy prefektury: Bouches du Rhône, Gironde, du Nord, Seine i Seine-inférieure.

— Dzień 5 Maja, rocznica zgonu Napoleona, przeszedł dość spokojnie; wieczorem tylko, powstało na placu Vendôme małe zamieszanie, s powodu 3*ch* uzbrojonych ludzi którym słudzy policyjni odjąć chcieli pistolety, gdy jeden z nich broniąc się dał do sierżanta ognia. Wystrzał jednakże nikogo nie dosiągł, i dwóch schwytano i uwięziono natychmiast, trzeciego zaś nazajutrz, w tej właśnie chwili, gdy się przechwalał, iż zabił trzech sierżantów.

— Po rozmaitych stronach Francyi czynione były usiłowania w celu wywieszenia chorągwi białej, i stały się

powodem do wielu krwawych utarczek; wszędzie jednakże przytłumiono je. Takie zamieszania miały miejsce w Saussignac (Dep. Dordogne), Lortes (d'Alais), St. Giles (du Gard), Castelnaudary, Montauban.

— Po wielu rękodzielniach zajmują się teraz robieniem dla piechoty nowego rodzaju pałaszów. Broń ta, mająca zastąpić dotychczasowe tak nazwane briquet, ma wielkie podobieństwo co do wymiarów ze sztyletami, któremi opatrzeni są oficerowie marynarki.

— Przed kilką dniami, celniejsi doktorowie tutejsi złożyli radę względem sposobu leczenia P. Kaz. Périer, i przemogło zdanie P. Broussais. Środki przez biegłego tego lekarza użyte, pociągnęły za sobą przesilenie choroby, s którego spodziewać się należy najlepszych skutków; lekarze bowiem oświadczyli, iż choroba zupełnie dotąd jest już w ich władzy, i Prezes rady wróci do zdrowia daleko prędzej niż z razu rozumiano.

— Podług wiadomości z Oranu, dochodzących 14 Kwietnia, Jenerałowie Boyer i Montfort na czele oddziału 1,000 do 1,200 ludzi, odbyli wycieczkę wewnątrz kraju o 6 mil za twierdzę Mers-el-Kibir. Zdaje się, iż zamyślają założyć na tém miejscu wzorowy folwark, na wzor algerskiego. Drugi pułk strzelców afrykańskich stanął już w Oranie, i wcielono doń batalijon strzelców algerskich, złożony s krajowców. Skoro tylko spodziewane s Francyi wojska posiłkowe przybędą, przedsięwziętą zostanie zamyślana oddawna wyprawa przeciw Tremecen, mająca na celu ukorzenie nieprzyjaźnych pokoleń i odparcie wojsk marokańskich wewnątrz kraju. — Jednakże, podług wiadomości nowszych, cel ten dopięty i bez oręża został, przez poselstwo P. Mornay. Cesarz Marokański zrzekł się uroczyście ziemi Tremecen, uznając ją za własność Francyi; odwołał El-Hammery, przyganiwszy jego postępowaniu, i zgodził się na wszystkie czynione mu przełożenia. *(J. S. P.)*

Wiadomości handlowe i przemysłowe.

Bank Polski. 7 Maja odbyło się w Warszawie posiedzenie publiczne Banku Polskiego, na którem zdaną była sprawa s czynności bankowych za rok 1831. S powodu iż papiery polskie stały się przedmiotem spekulacji na giełdach zagranicznych, i w naszych prowincijach wielu liczą właścicieli, sprawozdanie banku powtórzymy w naszém piśmie bez skrócenia. Prezes banku zagaił posiedzenie następną mową.

Panowie! Kiedy przed dwoma niespełna laty, bank Polski zdawał publiczną sprawę s czynności swoich, nie przewidywał wśród świetnych dla pomyślności kraju widoków, iż krótka tylko chwila oddziela nas od wypadków, co wywarły wpływ tak stanowczy na losy naszéj ojczyzny, na stan majątków prywatnych i publicznego mienia, zgoła, na wszystko co szczególniéj obchodzić może instytucję, do rozszerzenia kredytu, handlu i przemysłu przeznaczoną.

«Zdania sprawy s pierwszych trzech lat istnienia banku Polskiego, przedstawiły Wam Panowie szybki wzrost jego, błogi wpływ jaki miał na przemysł i kredyt krajowy, znakomite dla skarbu publicznego zarobki. Podobało się Opatrzności przeprowadzić bank przez trudne próby doświadczenia, aby wykazać co może podobna instytucija, wśród wypadków nagłych, nieprzewidzianych, wstrząsających całą budowę społeczną. S téj to smutnéj epoki przychodziemy panowie, zdać wam w dniu dzisiejszym sprawę. Czas atoli tylko dozwoli wam dokładnie osądzić, jak dalece bank zdołał pokonać trudności z jakiemi miał do walczenia, i jak dalece odpowiedział zbawiennym przy jego ustanowieniu zamiarom.»

«S końcem roku 1830, w cztery tygodnie zatém po wypadkach 29 Listopada zaszłych, zamknięty został rachunek stanu czynnego banku, summa zł. 145,880,851 gr. 29. Tenże sam rachunek s końcem 1831 r. w cztery blisko miesiące po przywróconym porządku, przedstawia summę zł. 90,514,274 gr. 10. Ubyło zatém od obrotów bankowych pięćdziesiąt kilka milionów złotych polskich, to jest przeszło trzecia część ogółu funduszów. Kto zaś zwróci uwagę że ubytek ten nastąpił w przeciągu kilku miesięcy, w mieście, które nawet w spokojnych czasach, do znakomitych obrotów nie przedstawiało sposobności, wśród wypadków które należności banku ściągać się dozwalały, wśród s początku utrudnionych a następnie całkowicie zamkniętych związków z miastami zagranicznemi; kto mówię wszystkie te okoliczności dokładnie rozważy, łatwo ocenić zdoła jak prawie nieprzełamane zawady bank Polski miał do zwalczenia.

W tém smutném położeniu głównym usiłowań banku celem, powinno było być utrzymanie przed wszystkiem własnego kredytu; do tego zaś było nieodbicie potrzebném, aby bank wszelkie wypowiedziane mu summy i do wypłaty przypadające bez żadnéj zwłoki, i w zupełności uiścić był w stanie; aby wymiana biletów bankowych żadnéj nie doznała przerwy, aby nareszcie powierzone bankowi cudze wartości i summy najmniejszego nie doznały uszczerbku. Te ostatnie, przepisami ustawy zasadniczéj banku najuroczyściéj zaręczone, tylko ze złamaniem wiary publicznéj naruszone bydź mogły. Szanowała je nawet wszystko burząca ręka rewolucii; i bank w téj tylko zostawał obawie, aby przedłużona walka wojenna, zagrażając zniszczenien miasta, nie dotknęła i wartości w gmachu banku złożonych. I na ten jednak przypadek przedsięwzięte były stosowne środki ostrożności; skoro zaś wojska Najjaśniejszego Pana weszły do stolicy, zniknęła wszelka niepewność i wszelka niebespieczeństw obawa.

Lecz zwroty summ wypowiedzianych i do wypłaty przypadających, tudzież wymiana biletów bankowych, nie już saméj obrony, nietylko zabespieczających środków, ale czynnego przez cały ciąg wojny wymagały działania i najusilniejszych starań. Należało albowiem stan kassy ciągle powiększać i w każdym czasie znakomite w monetach trzymać na pogotowiu zapasy. Dwa tylko do tego celu prowadzić mogły środki: ściąganie należności bankowych i sprzedaż papierów publicznych. Lecz fundusze banku wypożyczone były w największéj części albo handlującym przez skupienie ich wexli, albo fabrykantom i zakładom przemysłowym, za rękojmią złożonych towarów, wyrobów lub innego rodzaju bespieczeństwa. Wsparty tym sposobem w kolebce jeszcze będący przemysł, zaledwie zaczął był się rozwijać, zaledwie handel większéj nieco począł nabierać rozgłości, kiedy wszczęte zaburzenia, wstrzymując czynności fabryk, tamując wszelkie środki odbytu, w krytyczném postawiły je położeniu. Miałże bank bezwzględném ściąganiem swych należności położenie to przykrzejszém jeszcze uczynić? miałże być świadkiem, lub się pośrednio przyczynić do upadku tych, których wspierać, którym dopomagać głównem jego powołaniem? Byłby zaiste bank uchybił swemu przeznaczeniu; i dla tego zaopatrywanie się w fundusze z należności bankowych w kraju, ograniczyć się musiało, na wypowiedzeniu lub spieniężeniu od dawna niewykupionych zastawów, bezpośrednio w związku z handlem i przemysłem niezostających. Inne należności z wexlów, otwartych kredytów lub innych układów, ściągane być musiały z największém tylko umiarkowaniem i powolnością, tak, aby jak bespieczeństwo banku z jednéj, tak interes prywatny z drugiéj strony, na uszczerbek wystawiony nie został.

To wszystko nader małe przynieść mogło wpływy. Głównym więc środkiem do wypełnienia zobowiązań banku zostawała jedynie sprzedaż papierów publicznych. Lecz i tu rozmaitego rodzaju trudności były do pokonania. Sprzedaż w kraju, w małych nader ilościach następować tylko mogła; za granicą zaś, sprzedaż ta nietylko zatamowaniem związków była utrudniona, ale nadto, w niektórych krajach fundusze pilnie były śledzone i zatrzymywane. Z drugiéj strony, należało także bankowi niespuszczać z uwagi kredytu publicznego i nagłą lub niestosownie przedsiębraną sprzedażą nie zniżać kursu krajowych papierów publicznych, którym znaczna część majątków prywatnych jest powierzoną. Wszystkie te trudności Opatrzność zwalczyć dozwoliła. Kurs papierów naszych, nietylko w kraju ale i za granicą utrzymał się stosunkowo wyższy niżeli innych krajów, w których nawet wojny nie było. S przedaży zaś papierów publicznych, otrzymał bank stopniowo dostateczne summy do wypełnienia wszelkich swoich zobowiązań. Nie mogło to jednak nastąpić bez straty: papiery albowiem publiczne, nietylko skutkiem wypadków w kraju naszym, ale i s powodu położenia całéj Europy, znacznie były spadły na wszystkich giełdach; sprzedaż więc ich

niejako przymusowa, musiała za sobą pociągnąć niejakie ofiary. S tego powodu nie oddaje bank do skarbu publicznego, z zarobków swoich z r. 1831 jak summę złp. 256,189 gr. 1, gdy w zwyczajnym biegu rzeczy zarobki te byłyby przynajmniej dziesięć razy większe. Lecz jeżeli zmniejszyły się numeryczne korzyści skarbu, stajemy przed wami, Panowie, s całkowitym kapitałem zakładowym banku, z nienaruszonemi własnościami prywatnemi, s niezachwianym a nawet z mocno ustalonym kredytem, przez wytrzymanie tak krytycznej epoki i tak gwałtownego wstrząśnienia. Zasłoniony od upadku, a nawet ile możność dozwoliła wspierany przemysł, handel i utrzymany kredyt publiczny większe nadal dla kraju rokują korzyści niżeli przynieśćby mu mogły powiększone nieco dla skarbu publicznego jednoroczne dochody.

Nie spuścił także bank Polski z uwagi, wśród trwających zaburzeń, przedsięwzięć przyszłą pomyślność na celu mających. Budowa dróg bitych, o ile wypadki wojenne dozwoliły, ciągle była dalej posuwana. Dawało to sposobność wyżywienia się znaczniej liczbie mieszkańców, szczególniej w fabrykach dawniej zatrudnionych, których romaitego rodzaju klęski dotknęły i pierwszych potrzeb życia pozbawiły. Wzniesienie magazynów handlowych w Warszawie, będąc w skutku postanowienia Najjaśniejszego Pana bankowi Polskiemu powierzone, bank i w upłynionym roku starał się nieprzerwanie przedsiębrać przygotowawcze środki, do spełnienia w sposobniejszej chwili, dobroczynnych Najjaśniejszego Pana zamiarów.

Zdając sprawę s czynności banku Polskiego za rok upłyniony, niemożemy pominąć złożenia hołdu wdzięczności JO. Feldmarszałkowi Xiążęciu Warszawskiemu, który zaraz po wejściu do Warszawy, raczył zwrócić uwagę swoję na bank Polski, w szczególną wziął opiekę jego fundusze i przedsięwziętemi przez siebie krokami, wyjednał powrót kassy banku przeszło pięć milijonow wynoszącej, która przy szturmie Warszawy uwiezioną została. Usunęło to znaczne trudności, w działaniach banku po przywróceniu porządku rospoczętych, i ważnem na zawsze dla dobra instytucij pozostanie dziełem.

Kończąc mój głos, winienem jeszcze nadmienić o zmianach osób dyrekciją banku składających. Z woli Najjaśniejszego Pana zająwszy miejsce prezesa banku, winien jestem wynurzyć pamięć jaką w sercach naszych zostawił poprzednik mój hr. Ludwik Jelski. Od początku ustanowienia banku Polskiego do stéru jego przeznaczony, z niezmordowaną pracą i gorliwością, s całem powołania swego zamiłowaniem oddawszy się temu zawodowi, rozwijał stopniowo wszystkie działania banku, czuwał nad ich postępem, wchodził we wszystkie wykonania szczegoły. Wzrost i pomyślność téj instytucii wiele są winne jego talentom i usilności; i niewątpliwie po tych którzy się do utworzenia banku Polskiego najwięcéj przyłożyli, on pierwsze i najważniejsze dla téj instytucii położył zasługi. Wiceprezesem banku mianować raczył Najjaśniejszy Pan, Henryka hr. Łubieńskiego, a na wakujące miejsce dyrektora, powołał P. Ben. Niepokojczyckiego, który już poprzednio jednym z ważnych wydziałów banku kierował.

W tym nowym składzie, z nieograniczoną gorliwością i tém większém usiłowaniem poświęcać się będziemy naszym powinnościom i pełnić włożone na nas przez Najjaśniejszego Pana obowiąski, iż czujemy jak wielką wagę do instytucii banku przywiązać raczył, kiedy istnienie i zachowanie jego przywilejów w statucie organicznym Krolestwu nadanym, zamieścił pomiędzy zasadniczemi dla kraju zareczeniami. Jawny ten dowód troskliwości i względów Najjaśniejszego Pana, dla banku Polskiego, tém mocniej ustali jego kredyt i ułatwi mu sposobność silnie przyjść w pomoc handlowi i przemysłowi narodowemu, których wpływ zbawienny na ogólne dobro najwięcéj może się przyłożyć do zagojenia bolesnych ran zadanych krajowi temu politycznem wstrząśnieniem i dotkliwemi wojny i pomoru klęskami.

Zdanie sprawy banku Polskiego z roku 1831.

Rok 1831 s którego bank podaje publicznie obraz swoich czynności, był dla niego rokiem trudnego doświadczenia, i przetrwanie téj epoki, jest najlepszym dowodem gruntowności jego zasad i rękojmią przyszłéj trwałości.

Już w roku 1830 skutki wydarzonych w kraju naszym wypadków, wpłynęły niekorzystnie na czynności banku, lecz w roku 1831, w którym bank przetrwał ośm miesięcy gwałtownych wstrząśnień, skutki te musiały naturalnie okazać się mocniejszémi i więcéj nierownie wpłynąć na zatamowanie wszelkiego rodzaju działań. Pomimo atoli tych nadzwyczajnych wydarzeń, pomimo wysileń, które bank czynić był zniewolony, i strat cząstkow ch jakie s koniecznego biegu rzeczy poniósł, zdołał jednak wypełnić wszystkie swoje zobowiązania, przyjść w pomoc kredytowi krajowemu, i w ogólnym rezultacie swych operacij jeszcze niejakie numeryczne skarbowi publicznemu przynieść korzyści.

Następujący jest obraz czynności banku z roku upłynionego.

DZIAŁ I.

Zaspokojenie długu publicznego.

S funduszów przez komissiją rządową przychodów i skarbu w latach poprzednich do banku wniesionych, spłacane były i w roku upłynionym assekuracije skarbowe i dowody procentowe komissii centralnéj likwidacyjnéj, stosownie do dekretu Najjaśniejszego Pana z dnia 31 Października 1828 r.

Pozostałych s końcem r. 1830 funduszów tego rodzaju było: w listach zastawnych zł. 1,106,200, w gotowiźnie zł. 213,782 gr. 29, razem zł. 1,319,982 gr. 29; s tego wydano zł. 63,650 gr. 9.

Zostało s końcem r. 1831 zł 1,256,332 gr. 20, to jest w listach zastawnych zł. 1,009,800, w gotowiźnie zł. 246,532 gr. 20.

Drugie losowanie obligacij udziałowych, s pożyczki 42,000,000 złp. za pośrednictwem domu S. A. Fränkel w Warszawie zaciągniętéj, uskutecznił bank w właściwych terminach 1 i 15 Marca r. z. z zachowaniem wszelkich formalności urządzeniami przepisanych.

Co do wypłaty obligacij wylosowanych pozostało w kassie banku s końcem roku 1830 funduszu na umorzenie obligacij przeznaczonego zł. 61,518, wpłynęło ze skarbu publicznego stosownie do planu pożyczki za rok 1831 zł. 2,504.000, było razem zł. 2,568,518, s tego wypłacono zł. 467,264, pozostaje zł. 2,101,254.

Znakomite banku Polskiego fundusze, s powodu zaszłych w Królestwie zaburzeń, zatrzymane zostały przez rząd pruski w granicach tegoż Państwa. Za usilném banku staraniem rząd pruski dozwoli użyć tych funduszów na wypłatę obligacij udziałowych w Berlinie. Że jednak spłacone tym sposobem obligacije udziałowe przed końcem r. 1831 do kassy banku nie weszły, zamieszczone są dotąd w rachunku papierów publicznych i funduszów banku skupionych. Skoro papiery te z Berlina i innych miast zagranicznych sprowadzone zostaną, co wkrótce nastąpi, przeniesione będą na rachunek wypłaty długu publicznego, przez co summa złt. 2,101,254 powyżéj wyrażona, więcéj jak o połowę zmniejszona zostanie.

DZIAŁ II.

Rozszerzenie handlu, kredytu i przemysłu.

TYTUŁ I.

Kapitał banku.

Gdy s końcem r. 1829 bank Polski doszedł już do tego stopnia rozwinięcia, że nietylko kapitał swoj zakładowy dopełnił do wysokości 30 milijonów złotych, ale nadto zaczął już dla skarbu stanowić zródło dochodu publicznego, które w r. 1829 z reszty zarobków przyniosło skarbowi zł. 2,772,110 gr. 29; zyski przeto w roku 1830 otrzymane, a wynoszące stosownie do ostatniego sprawo-zdania zł. 2,594,087 gr. 27, już w całkowitości na własność skarbu przepisane zostały. Również na własność skarbu przepisane będą zarobki w r. 1831 uzyskane; kapitał zaś zakładowy banku pozostaje w niezmiennéj wysokości złotych 30 milijonów.

TYTUŁ II i III.

Depozyta oraz summy bankowi powierzone.

Zaburzenia polityczne, grożąc rosprzęgnieniem towarzyskich stosunków, zmniejszać muszą zaufanie do wszelkiego rodzaju instytucii publicznych; każdy to tylko bespieczném sądzi, co ma w własnem bezpośredniem posiadaniu. Klęski wojenne, rodzą potrzeby które znaglają do podnoszenia funduszów w chwilach spokojnych oszczędnością nagromadzonych. Ztąd też w upłynionym roku, w którym tylu smutnych wypadków, tylu klęsk i nieszczęść byliśmy świadkami, w własnościach bankowi powierzonych nader znaczne zajść musiały zmiany.

Utrzymane jednak zostały w całej rościągłości urządzenia nakazujące składać do banku depozyta sądowe i instytutowe, i tego rodzaju fundusze niejakiego jeszcze powiększenia doznały. Głównem zaś banku staraniem było, aby fundusze te, równie jak wszelkiego rodzaju summy prywatne w banku pozostałe, jako święta i nietykalna obca własność, w niczém naruszone nie były.

Szczegoły zmian w funduszach bankowi powierzonych, są następujące:

A. *Depozyta opieczętowane.* S końcem roku 1830 pozostawało w banku depozytów opieczętowanych zł. 28,245,081 gr. 28, przybyło w roku 1830 zł. 30,219,245 gr. 10, razem zł. 58,464,327 gr. 8; wydano w tymże roku zł. 26,210,514 gr. 16, pozostało więc z końcem roku 1831 zł. 32,253,812 gr. 22; a zatém w stosunku do roku 1830 więcéj o zł. 4,008,730 gr. 24.

To powiększenie ilości depozytów opieczętowanych, pochodzi s przyniesienia pod ten tytuł, s summ depozytowych dyrekcii głównéj towarzystwa kredytowego ziemskiego, listów zostawnych w terminie przez wierzycieli hypotecznych nieodebranych.

Listów tego rodzaju s końcem r. 1831 pozostało za summę zł. 7,334,300; właściwie więc ogoł innych depozytów opieczętowanych doznał rzeczywiście w ciągu r. 1831, umniejssenia o summę zł. 3,335,569 gr, 6; w szczególności zaś depozyta sądowe i instytutowe zostały powiększone o summę zł. 2,170,016 gr. 13, zmniejszyły się zaś depozyta dla zachowania składane o summę zł. 419,034 gr. 23, tudzież depozyta złożone na otwarty kredyt w listach zastawnych, wexlach. kosztownościach i rozmaitych papierach o summę zł. 5,086,580 gr. 26.

B. *Summy depozytowe.* Do pozostającéj s końcem r. 1830 summy zł. 13,906,480 gr. 22, przybyło w r. 1831 zł. 6,897,710 gr. 17, razem zł. 20,804,191 gr. 9; s tego wypłacono zł. 13,128,435 gr. 20, pozostało s końcem r. 1831 zł. 7,675,755 gr. 19, a zatém mniej jak s końcem roku 1831 zł. 6,230,725 gr. 3.

Umniejszenie to pochodzi: 1) ze zmniejszenia summ depozytowych prywatnych, które s summy zł. 2,015,907 gr. 16, zeszły na summę zł. 870,348 gr. 26; 2) s przeniesienia jak wyżej wymieniono pod tytuł depozytów opieczętowanych listów zastawnych przez dyrekciję główną towarzystwa kredytowego ziemskiego złożonych, i ze zmniejszenia się depozytów w gotowiźnie tejże dyrekcii o zł. 178,935 gr. 24.

Co do summ depozytowych, instytutowych i sądowych, te w ciągu roku 1831, doznały jeszcze niejakiego powiększenia; w szczególności zaś depozyta sądowe wynoszą więcéj jak na początku roku o zł. 403,121 gr. 11. innych zaś instytutów więcej o zł. 396,048.

C. *Kapitały instytutowe.* Pod tym napisem mieszczą się nietylko kapitały właściwych instytutów, na wieczystą lokacyją do banku wniesione, ale i kapitały skarbu publicznego procent przynoszące. Te ostatnie, kommissia rządowa przychodów i skarbu w ciągu roku upłynionego z banku odebrała.

Również podniosła komissya rządowa przychodów i skarbu z banku kapitały instytutów duchownych, które jej w czasie rewolucii uchwałą ówczasowego sejmu przekazane zostały, za odstąpieniem na rzecz instytutów kapitałow skarbowych hypoteczne beśpieczeństwo mających.

Kapitały instytutowe i skarbowe wynosiły s końcem roku 1830 zł. 40,900,325 gr. 9, w roku 1831 przybyło zł. 13,462,817 gr. 24, razem zł. 54,363,145 gr. 3; wydano w ciągu roku zł. 41,195,857 gr. 16, pozostało s końcem r. 1831 zł. 13,167,287 gr. 17; a za tém mniej jak na początku roku o summę zł. 27,733,039 gr. 22.

D. *Kapitały prywatne.* Kapitały prywatne, wnoszone do banku na procent prosty lub składany, wynosiły s końcem r. 1850 zł. 2,525,628 gr. 22; w ciągu r. 1831 wniesiono zł. 288,547 gr. 8, razem zł. 2,814,176, wydano zaś zł. 2,131,968 gr. 29; pozostało więc s końcem roku 1831 zł. 682,207 gr. 1.

Pomimo tak znacznego zmniejszenia się kapitałów prywatnych, co przyczynom na początku niniejszego tytułu przytoczonym przypisać należy, z ukontentowaniem spostrzegać się daje, że i w ciągu nawet zaburzeń krajowych powierzano bankowi na procent niektóre kapitały prywatne. Dowodem to jest znakomitego zaufania, jakie bank gruntownością zasad i postępowaniem swojém zjednać sobie potrafił.

E. *Summy przekazowe.* Tytułem tym objęte są: 1) Summy złożone przez prywatnych i instytuta, na właściwe przekazy do wypłaty w stolicy lub na prowincii. 2) Summy stanowiące własność skarbu publicznego, złożone chwilowo i procentu nie przynoszące. 3) Summy przekazane bankowi do pobrania; i 4) Summy zostające do zarządzenia domów handlowych i innych osób z rozmaitych i wzajemnych obrachunków.

Co do summ właściwie przekazowych, obrót ich w roku 1831, był dosyć znamienity. Samych summ prywatnych do wypłaty w stolicy wpłynęło w ciągu roku zł. 6,674,605 gr. 11, a do wypłaty na prowincyi 1,682,530 gr. 19. Obrót ogólny summ tych w ciągu roku 1831 wynosił zł. 27,339,568 gr. 21, a zatém tyle prawie co i w r. 1830. S końcem roku pozostało summ tych w kassie banku zł. 670,668 gr. 2, a zatém mniéj jak na początku r. o zł. 4,305,998 gr. 27.

Summy stanowiące własność skarbu publicznego na przekaz złożone w ogóle zł. 30,410,645 gr. 18 wynoszące, prawie w zupełności, bo aż do summy zł. 80,216 gr. 4 przez komissiją rządową przychodów i skarbu jako własność skarbowa podniesione zostały.

Summy przekazane bankowi do pobrania, wynoszące, zł. 2,101,199 gr. 15, składają się: *a*) z należności skarbu publicznego za przekaz do dyrekcii głównej towarzystwa kredytowego ziemskiego w summie złp. 1,599,440 gr. 11; *b*) z należności skarbu publicznego za przekazane do rządu austryjackiego, a po koniec roku upłynionego jeszcze nie ściągnięte zł. 471,759 gr. 1; *c*) z rozmaitych pomniejszych rachunków zł. 30,000; razem jak wyżéj złotych polskich 2,101,199 gr. 15.

W summach do zarządzenia domów handlowych i innych osób z wzajemnych obrachunków pozostających pomiędzy pozostałością r. 1830 i upłynionego 1831, niezaszła żadna różnica.

Ogoł obrotu wszystkich summ przekazowych jest następujący: s końcem roku 1830 pozostowało zł. 36,913,826 gr. 10, w czasie roku 1831 przybyło zł. 22,650,933 gr. 8, razem złotych 59,564,759 gr. 18; ubyło w tymże roku złotych 54,364,606 gr. 14, pozostało s końcem roku 1831 złotych 5,200,153 gr. 4.» *d. c. p.*

O przemyśle czesania wełny w Saxonii. (Ciąg dalszy). Dla zmniejszenia drogiej opłaty za węgiel wymyślono niedawno w Lipsku osobne piece, s których jeden służy dla 14 robotników. Każdy z nich wkłada swoje grzebienie do porobionych na to w piecu otworów. Tym sposobem od jednego ognia nagrzewa się razem 14 grzebieni.

Za czesanie dostaje robotnik po 2 grosze (7½ kop. sr.) od każdego funta rosczesanej wełny. Dwóch robotników może przygotować na dzień 6 funtów czesanej wełny N. 2. Przedsiębierca otrzymuje 80 tylko funtów rosczesanej wełny ze 100 f. Hildesheimskiej surowej wełny N. 1, a 90 f. rosczesanej ze 100 f. Wołoskiej.

Na wyroby proste, i na te, które mają iść na targ Lewancki, lepiej jest prząść wełnę rękami; prócz tego w Rossyi użycie machin chyba poźniej dałoby się zastosować, gdyż do tego trzeba już dokładnej znajomości sztuki czesania.

Wełna czesana, wysmarowana dobrze olejem, rozdaje się przędziarzom, opłata za przędzenie naznacza się stosownie do liczby pasm w funcie wełny. I tak *np.* za przędze o 24 pasmach w funcie płaci się 3 grosze (11¼ kop. sr.) za funt. Jedna prządka, jeśli pracuje nie ciągle, ale tylko wolnym czasem, jak zwykle na wsi bywa, wyrabia we trzech dniach dwa funty.

Ręczna przędza wybiela się jeszcze dymem siarczanym i wówczas idzie do tkania. Nici ręcznego przędziwa bywają zwykle większe i sprężystsze od przędzionych machinami. Ręczne przędziwo tak tanio przychodzi, iż nie tylko nie dopuszcza konkurencii przędzom machinowym do N. 18 i 22, lecz nawet i N. 30 używa się jeszcze do gładkich i deseniowych tkani.

W r. 1831 przygotowano przędzy machinowej dla samych niemiec do 570,000 f., s tej ilości 350,000 f. wyprzędziono na trzech zakładach P. Weissa, blisko Eisenach. W ostatnich latach zaczęto w wielu miejscach Saxonii zaprowadzać machinowe przędzarnie wełny. Celuje między niemi przędzarnia Hartmana w Lipsku. Wszystkie te nowe zakłady otrzymują machiny z Anglii i Francii, i s tego względu za wzór dla nas służyć nie mogą. Jeden tylko zakład P. Weissa zasługuje na szczególną uwagę; gdyż doprowadzony jest do takiego stopnia doskonałości, iż na nim wyrabia się przędza lepsza od Angielskiej. Lecz ta wyższość zależy od *ręcznego rosczesywania wełny*, do czego w Anglii używają się machiny. — Saxonija sama spożywa przeszło 300,000 f. machinowej przędzy; reszta jej idzie do Austryi.—Tkanie gładkich wełnianych materyj odbywa się w okolicach Rochlitz, Meranna i Gera. *(d. c. p.)*

Печатать позволяется. С. Петербургъ. 16-го Мая, 1832. *Ценсоръ О. Сенковскій.*
W DRUKARNI WOJENNÉJ.